

„Mama! mama! kje ste bili takó dolgo?“ in pritekla je deklica kacih osem let stara. „Glej, sestrico, Milko sem ti privêdla, Roža!“ rekla je mati. Potem je pa še prišel Rožin oče, kateremu je teta vse povedala.

Milka je morala hitro svojo raztrgano obleko sleči ter je dobila takój lepo, novo obleko.

Deklici sta se kmalu sprijaznili ter se to noč skupaj veselili pri krasnih jaslicah, ki so v kotu užé narejene stale. In Milka je imela res drugo mater — dobro teto. —

Devoján.

Déd in vnuk.

V vási Bregih se je večkrat slišalo imé starega Bukovca. Kadar koli so ljudjé pripovedovali kaj iz starih časov, slišalo se je večkrat: „To in to se je zgodilo, ko je še stari Bukovec na brežkih poljanah krave pasel, ko je stari Bukovec še v samej srajéki po Bregih skakal, ko je stari Bukovec še v zibéli ležal“ itd. itd. Novejši zárod brežkih vaščanov je tedaj starega Bukovca samo po imenu poznal, a bilo je pa še tudi nekoliko zeló zeló starih Brežanov in starih babie, ki so trdili, da Bukovec ni nikakeršna izmišljena osoba, da so ga v svojej prvej mladosti poznali, da so nekateri ž njim v šolo hodili, a stara Meglenka, ki je v vsej okolíci slovéla za najstarejšo ženo, pripovedovala je večkrat, kako jo je nekdanj Bukovec na Miklavžev večer kot parkelj po vsej vási preganjal, v hišo jo pripodil in jo z groznimi verigami v rokah prisilil, da je tri „očenaše“ in tri „češčena si Marije“ klečeč pri peči izmolila, da-sí ni bila več otrok, ki bi se tacih stvari bala.

O Bukovci se je tedaj marsikaj pripovedovalo. Tako n. pr. so znali stari ljudjé pripovedovati, da je bil Bukovec v svojih otročjih letih prvi in najboljši pevec na koru domače farne cerkve, da je celó na goslih znal izvrstno gosti, a neverjetno je bilo res samo to, da je mladi Bukovec neke noči iz Bregov kakor kafra izginil, in da so vsa popraševanja njegovih starišev po njem bila zamán. Kam, kođ in kakó je izginil, o tem nobena živa duša ni znala ničesar povedati. Nekateri so pripovedovali, da so ga ukradli cigani, drugi zopet, da je deček padel v vodo in je utonil, tretji so pripovedovali, da je šel po svetu in pozneje k vojakom, kjer je gotovo postal general itd. Zna se, da so vaški otroci vselej radi poslušali take pripovedi o Bukovci, in da so celó večkrat svoje stariše prosili, naj bi jim kaj povedali o starem Bukovci.

* * *

Necega dnè, bilo je po leti, počí po vsej vási glas, da je nekdanji Bukovec prišel v Brege. V tem hipu se je zbrala malo ne vsa vas pred Čvrčkovo hišo, kjer se je obustavil Bukovec, da vidi staréka, o katerem se je toliko pripovedovalo. In res se na hišnih vratih pokaže zbranej množici stari Bukovec. Bil je res star, prav čestitljive in resnobne postave. S kratkimi besedami pozdravi zbrano ljudstvo, ter mu pové, dá je prepotoval vso Jugoslavijo, da je bil na Hrvatskem, Srbskem, v Bosni, Hercegovini in v Črnej gori, da je mnogo lepíh pesni slišal in se jih tudi naučil péti, ter da žélf

in se nádeja, da bo zdaj v starih svojih dnéh večkrat svoje rojake s petjem kratkočasil. Kakor otrok je res sam iz Bregov odšel po širokem svetu, ter je bil nekaj let tudi vodja slepcev, od katerih se je mnogo lepih národnih pesni naučil. Mnogo mnogo je po svetu izkusil, ali zdaj želi ostati v domačej vási, ter se nikoli več podati po svetu. Kjer mu stariši in sórodniki ležé, ondu — nastavi s solznimi očmi — ondu želi tudi on pokopan biti.

Odslej je stari Bukovec vso vas prav pogostoma razveseljeval s svojimi pesnimi in kmalu je bil v vsacej hiši znan in priljubljen, kakor da bi bil užé od nekđaj tukaj. Celó k zabavam in gostijam so vabili starčka; povsod je pel rodoljubne pesni, še celó v farovž in k gosposi v bližnjo faro je bil večkrat povabljen.

Staremu Bukovcu se je v njegove stare dni prav dobro godilo. Živel je kakor cvetice na polji in ptice pod nebom, ki ne sejejo niti ne žanjejo, a vender dobivajo vsega, česar jim je treba.

Necega dne popóludne, ko so se otroci ravno iz šole domóv vračali, sedel je stari Bukovec na klopi pred Vrabčevo hišo. Nekoliko otrok stopi k njemu, ter ga prosi, naj bi jim „jedno lepo“ zapél. Bukovec se sploh ni dal od nikogar dolgo prositi, a z otroci je bil pa še posebno prijazen. Hitro vzame gosli in reče otrokom: „Nu za vas pa užé dljé časa jedno prav lepo hranim in sicer o „dédú in njegovem vnuku, kako sta po svetu potovala,“ katero sem se na Hrvatskem naučil, da vam jo zapojem. In začel je peti takó-le:

Glej, vzpomládi krasnej zjutraj ráno
V zóri zlatej pred solnčnim izhodom,
K jasnej strani, tjá kder solnce vzhája,
Šetat deček siv'ga slepca vódi:
Šetat vnuk še mali déda vódi.

„Vódi, vódi drago déte, vódi
Déda svoj'ga tjá na hribček óni,
Z bele cerkve, kder se zvonček čuje. —
Ali čuješ kako zvonček bije,
Po dolini glas se nja razléga,
Da k molitvi duše nam povzdigne?
Znam, da zvezde so se vžé poskrile,
Je li sinček, al' še vidiš ktero? —
To učila mati me je rajna:
Kadar zvonček zjutraj se oglási,
Vsakej zvezdi sjaj se njen ugási,
In če rad bi gledal sjajnost néba,
Sjajnost jutra, hitro vstani k delu —
Predno zvonček zjutraj se oglási!“

„Nij več zvezde, dédek, nij nobene;
Kje da bodo, ko na vzhódu hribi
V solnčnem sjaji vžé se blesketajo?
Danes, dédek, zlo sva zakesnila;
Tak počasna nisva nikdar bila:
Po navadi bila sva na hribu,
Ko je solnce žar svoj pomolilo;
Danes pa bo naju prehitelo —
Oj, da vidiš, káko se podviza!“

„Le počasi, Slavko, ljubi dragi,
Le počasi, slab sem čudovito,

Slab ko starec dvakrat bi osível,
 Nogi trudni, kakor nijso bile;
 Oči slepe še po večjej tmíni
 Kakor nekđaj tavajo nesrečne;
 Sinko dragi, čudno, čudovito
 Ded tvoj stari danes se počuti,
 Vidim, vidim, da sem vžé na konci;
 Vidim zibel novemu porodu,
 Vidim viti me v plenice nove,
 V grob zdaj kliče zemlja déte svoje!"

Na obzorji solnce se prikaže,
 Žarom svogim vse obsije kraje,
 Vsakej stvarci ljubeznjivo daje
 Vidno sliko, vidni óbraz béli;
 Zdaj se vstavi kakor bi se zamaknilo
 V drago srebro, bisere in zlato,
 Ko ugleda snéžno staro glavo,
 Ko ugleda lep vzpomládni cvétek:
 Starčka láse sive in rzsute,
 Dečka láse gladke, lepo črne.
 Po brdinah solnčice ju spremlja
 Spremlja kakor sine dobra mati,
 Spremlja soluce véрно svoje ljube.
 Da bi videl kako véрно stopa
 Déd za vnukom, dobrim dečkom svojim:
 Rádost ti srcé bi osvojila,
 Sólza ti okó bi orosila,
 Kakor pôtok, — ko valove širi
 U jezéru 'z kterega izvira,
 Kakor burja, ta nevihta silna
 Péne nosi vzburkane 'z jezéra,
 Ktere nikdar bi ne našle iztéka:
 Tako tukaj slabi starček hodi,
 Ker ga mlada zvesto roka vódi.
 V levej sinkovo imá ročico,
 V desnej ljube péсни zaročnico,
 Zaročnico, gósli jávorove,
 Čisto nove gosli jávorove.
 Ko dospéta tjà na hribec óni
 Vnuku starček to-le beseduje:

„K starej óndu me klopi pripélji
 Pa se sinko bliže k meni vsédi.
 Táko, táko, k meni se primákni,
 Le še bliže, da srcé mi vzgréješ,
 Da prelijem vroče srce v tvoje,
 Predno smrtni mraz da me olédi.
 Kakor solnce óndu vzhajajoče
 Nov dan vstvarja, novo dóbo nosi,
 Čas takó ti, ki je zdaj pred tabo,
 Nov obraz in novo dóbo nosi.
 Res je, da bo raste kakor raste
 Listje v górah, cvetke po livadah;
 Zemlja bo rodila po navádi
 Dosti žita, sadja, kruha, vina:
 Al bo hrana z drugo silo došla
 V mózeg ljudski, v krvne žile ljudske,

Prišle bodo, kakor vsako vzpómlad,
 Lastavice naše v broji silnem,
 Da si v strehah iščejo sirote
 Starih gnezd vzpomládnej dôbi novej.
 A ne bodo, kakor v prejšnih časih,
 Našle vrabcev v gnezdih gospodarje.
 Kakor zdaj je, táko bo v prihodnje;
 Le nasledki bodo ljudstvu novi.
 Nà ti torej gosli čisto nove,
 Čisto nove gosli jávorove,
 Moje stare niso več za tebe,
 Ker iz starih stari duh le veje.
 Vzemi, sinko, vzemi gosli nove,
 Pojdi ž njimi, kam te želja vôdi,
 Kod in kamor ž njimi prepotuješ
 Zemlji svoje konca ne dobôdeš :
 Od severa tjà do dalnjeg' juga,
 Od izhoda vse tjà do zahôda!
 Vzemi, sinko, ove gosli nove,
 Gôdi na nje pesni čisto nove,
 Pesni nove, v srci ti globoke
 A po mislih do nebés visoke . . .
 Kadar vidiš v tugi prijatélja,
 Daj, zagôdi pesen mu vesélo,
 Z bistrim glasom mu srcé prešini,
 Z roko svojo sólze mu otéri,
 Ter pokaži, da si véren njemu,
 Véren v péani, véren z dušo svojo! . . .
 Ali kadar poješ domovini,
 Materi predobrej ali sinu :
 Vstani, sinko, glávo si odkrivši,
 Vzdigni oči tjà k nebesom jasnim,
 Pa poglédi góri v visočino
 Kder ljubezen pravo čisto najdeš,
 Ondu najdeš svoje péni misel,
 Zlato pésen zlatih si spominov.
 Ali ko bi hotel kteri zlóbnik
 Tvojo pesen, rekši : „Pévaj meni,
 Širi glas moj po širocem svetu :
 Da poštén sem, dober, — sícer
 Vkujem te takój v železne kôvi!“ —
 A ti, predno zlóbnik tebe zveže,
 Gosli vrzi ob zemljico črno,
 Da se v prah in kosce razpršijo.
 Reci njemu : „Znaj, gospod ti silni,
 Da nad góslí tvoja sila gine :
 Ne umeje pésen zapovédi,
 Svobodna je — óna glas svoj slédi!“
 Táko, sinko, ove gosli nosi
 Táko pevaj na njih péni nove;
 In ko skleneš svojo službo tukaj,
 Ko tud' tebi zadnja ura pride,
 Gosli zopet mi nazaj prinési,
 Pa jih stavi na grob moj ledení,
 Da reké mi, si li vse izpólnil
 Kar sem tebi, sinko, zdaj naróčil.“ —

Ko je starec vse to izgovóril,
Nágne glavo in — dušico izdahne.

Vnuk pa vzel je gosli jávorove,
Poje živo na njih pésni nove,
Hodi ž njimi, kam ga želja vódi;
Al na konec Slaviji ne pride:
Od severa tjá do dalnjeg' juga,
Od izhoda vse tjá do zahóda.*)

* * *

Da ste videli, kakó pazno so vaški otroci starega Bukovca poslušali, in kako so ganjeni bili! Trpinova Nežica in Zajčev Martinek sta bila tako ganjena, da sta starčku svoje srebrne dvajsetice ponudila, a mali Ivanko, domačega kovača Štrbenca sin, je staremu Bukovcu kar naravnost v lice povedal, da mu je pripravljen dati svojo leseno sabljo in pa celo šolsko torbo, ako le hoče. A prijazni stari Bukovec je od Ivanka s klobukom v roci kar sto goldinarjev za to lepo pesen zahteval, in

ko je videl da Ivanko sto goldinarjev nima, ni hotel vzeti njegove lesene sablje, niti torbe, pa tudi ponujanih mu dvajsetic ne, nego družega dné je Trpinovej Nežici vso pesen narekoval, katera se jo je prav dobro naučila in jo pri skušnji koncem šolskega leta pred vso zbrano gospódo izvrstno deklamovala.

Starega Bukovca ni več med živimi, a pesen o „dédú in vnuku“ potuje zdaj tudi po slovenskih pokrajinah. Tudi Štrbenčev Ivanko jo zna dobro deklamovati ter ga vselej solzé veselja in solzé rodoljubja oblijó, kadarkoli pravi:

„Hodi ž njimi, kam ga želja vódi,
Al na konec Slaviji ne pride!“

Ljud. Tomšič.

*) To lepo pesen hrvatskega pésnika Preradoviča priperočamo slovenskej mladini za deklamacije.